

Мирјана Радојичић*

Институт за филозофију и друштвену теорију

МИРОВНЕ МИСИЈЕ ОУН НА ПРОСТОРИМА ЕХ-ЈУГОСЛАВИЈЕ И ПРОБЛЕМ НЕПРИСТРАСНОСТИ МЕЂУНАРОДНОГ МИРОВОГ ПОСРЕДОВАЊА: СЛУЧАЈ МИРОВНЕ МИСИЈЕ У БИХ**

Сажетак

Ауторка у раду тематизује деловање међународних мировних мисија ОУН на подручју ех-Југославије од почетка деведесетих година протеклог века наовамо. Она полази од становишта да је њихов међународно-етички смисао садржан у очувању и унапређењу мира, односно минимализовању могућности обнављања сукоба који су претходили његовом успостављању. Приврженост међународног мировног посредовања том начелу ауторка пропитује на примеру мировног мисионарства на подручју некадашње југословенске републике Босне и Херцеговине. Анализом његових карактеристика она закључује да је заговарајући афирмацију духа уместо слова Дејтона, међународна заједница са САД на челу, вршила темељну ревизију уместо доследне имплементације његових споразума, а мировна мисија ОУН у том прегнућу одиграла улогу кључног и незаобилазног агенса. Као таква, својим деловањем на подручју Босне и Херцеговине, она је, сматра ауторка, пре била у функцији разрешавања кризе у корист једног њеног, од самог почетка фаворизованог актера, него у служби њеног доследног и трајног

---

* Научни сарадник

** Текст је резултат рада на пројекту Института за филозофију и друштвену теорију у Београду св. бр. 43007, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

пацификовања, чиме је нарушила један од кључних међународно-етичких принципа мировног посредовања као таквог – непристрасност, односно неутралност према свим сукобљеним странама, а уместо минимализовања могућности њиховог поновног конфронтирања, обезбедила му снажне претпоставке.

Кључне речи: мировне мисије ОУН, распад/разбијање Југославије, Дејтонски споразум, Босна и Херцеговина, Република Српска.

Уарсеналу инструмената међународне политике коришћених у спољном третирању сложене и дуготрајне *ex*-југословенске кризе (економске санкције, војне интервенције, већ постојеће и у те сврхе новоформиране институције међународног кривичног правосуђа...), мировне мисије ОУН су биле онај за којим се посезало најчешће, односно у свим њеним фазама – од хрватске, преко босанско-херцеговачке, па до косовско-метохијске. Оне представљају *sui generis* творевину Уједињених нација, насталу услед потребе практичног деловања ове светске организације у ситуацијама озбиљне угрожености мира и безбедности у свету. Њихов међународно-етички смисао садржан је, дакле, у очувању и унапређењу мира, односно минимализовању могућности обнављања сукоба који су претходили његовом успостављању. Прецизније узев, у систему УН под мировним мисијама се подразумевају „операције ангажовања превасходно војног особља, без мандата да користе принудне мере, предузете од стране УН да помогну успостављању мира и безбедности у конфликтним подручјима“⁽¹⁾. У свом деловању мировне мисије би, прескриптивно узев, требало да се руководе принципима непристрасности, легалитета у оснивању и спровођењу, пристанка страна у сукобу и употребе силе искључиво у самоодбрани. Формирању овог облика међународног интервенисања у бројна кризна жаришта у свету, прибегавало се због немогућности формирања сталних војних снага УН у смислу главе VII њихове Повеље, дакле преко појединачних уговора са сваком државом чланицом. Тако су „коалиције држава замениле план за сталну армију Уједињених нација“⁽²⁾. Њихова улога и употреба, вреди поновити,

1) Mackinlay, J., *A Guide to Peace Support Operation*, Institute for International Studies, Providence, 1996, p.11, navedeno према: Милисављевић, Б., *Нове мировне мисије Организације уједињених нација*, Службени гласник, Београд, 2007, стр. 25.

2) Gray, C., *The Use of Force and the International Legal Order*, Oxford University Press, Oxford, 2000, p. 22. Реч је о, с једне стране, повременим и ретко формираним снагама за принудне акције (поводом сукоба у Кореји и Ираку), али и – знатно чешће – међународним снагама осниваним према Глави VI Повеље, дакле без овлашћења за употребу при-

није била репресивна и ограничавала се на помоћ странама у сукобу да изнађу трајно, *политичко* решење спора. Мировне мисије су временом постале један од главних инструмената политике Уједињених нација у погледу решавања сукоба између држава. Тако је, сматра се, колективна безбедност у систему УН била усавршавана и флексибилно обликована у складу с потребама и околностима. „Прилагодљивост колективне безбедности, изражена формирањем мировних мисија као одговора на сукобе у свету, јесте једно од њених важних и инхерентних обележја“, закључује Бојан Милисављевић.³⁾ Ни таква, интензивна активност УН није, међутим, успела да спречи „да дође до преко стотину сукоба после 1945. године и да у њима страда преко двадесет милиона људи“⁴⁾.

У том смислу, мировне мисије нису успеле да остваре поштовање принципа недељивости мира, који је у самој основи идеје колективне безбедности. Оне су, као такве, представљале решење за поједине сукобе у свету, док су многи од њих трајно остајали изван видокруга Уједињених нација. Из тог ракурса, тврди се, треба посматрати улогу и домашјај нових мировних мисија. Својим новим облицима: изградњом мира⁵⁾ и привременом управом над територијом, оне „претендују да остваре јединство, недељивост мира у свету. Дакле, у идеалним условима, ниједан сукоб у свету не би смео да остане изван реакције Уједињених нација“⁶⁾.

Традиционалне мировне мисије, као што је већ речено, обухватале су ангажовање претежно војног особља у невојне сврхе. Њихов циљ је био да се третирани сукоби замрзну, а сукобљене стране наведу на често дуготрајне и неизвесне преговоре о коначном решењу спора. Тако три мировне мисије на Блиском истоку, једна у

нудних мера, а које су познате као мировне мисије ове организације. Као такве, оне су биле својеврсни супститут сталних међународних снага, *ad hoc* решење за спорове и сукобе до којих је долазило у различитим деловима света, а које су „састављене од националних контингената на добровољној основи, уз еластично тумачење Повеље УН.“
Cf. Аврамов, С. и Крећа, М., *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд, 2002, стр. 194.

3) Cf. Милисављевић, Б., *op.cit.* стр. 17.

4) Gray, *op.cit.* p. 589.

5) Мере за изградњу мира, доктринарно узев, обухватају следеће активности: разоружавање свих страна које су учествовале у сукобу, уништавање оружја, рад на повратку избеглих и прогнаних, активности на постизању стабилности, организовање, надзор и спровођење избора, успостављање и јачање улоге институција власти, надзор над поштовањем људских права, помоћ у изградњи инфраструктуре и враћање на мирно-допске активности.

6) Cf. *Ibid*, p. 587.

Кашмиру и једна на Кипру – свака започета у време Хладног рата – и данас делују, а конфликти које је требало да разреше остали су у стању замрзнутости. На тај начин демонстрирана неефикасност била је у основи негативног вредновања и снажног критичког става према овом облику међународног мировног посредовања. С новим мировним мисијама ситуација је у том погледу, декларативно узев, знатно другачија. Оне се углавном упућују када је споразум о окончању непријатељстава између сукобљених страна постигнут. Мировне мисије би у тим околностима требало да се старају о његовој потпуној примени. Из тих разлога, њима је придодата цивилна и полицијска компонента, која је постала веома важан део њиховог састава.

Већ током постојања и деловања класичних, односно традиционалних мировних мисија, различитих у погледу карактера додељеног им мандата, искристалисале су се, сматра се, њихове заједничке одлике: неопходност мандата који додељује и прописује Савет безбедности или Генерална скупштина УН као гарант међународно-правне и међународно-моралне валидности њиховог деловања, неопходна сагласност државе или сукобљених страна будући да се мере предузимају углавном према глави VI Повеље УН, операционализација резолуције Савета безбедности или Генералне скупштине у план акције, јасна правила за команду и контролу, вишенационалност (међународни статус тупа), употреба силе искључиво у самоодбрани, стална потреба да се мандат спроводи непристрасно и неутрално према свим сукобљеним странама. Ова потоња прописана карактеристика деловања мировних мисија сматра се веома важном јер представља *differentiu specificu* између њихових и операција које Организација УН изводи према глави VII Повеље, а које су принудног карактера.⁷⁾ Питање непристрасности позиције и деловања мировне мисије комплексно је и има најмање два елемента, један који се тиче активне чинидбе особља мисије, и други који претпоставља уздржавање од чињења. Први прописује обавезу да мировна мисија у целини делује објективно и непристрасно, а други – да су све сукобљене стране дужне да обезбеде такву позицију мировне мисије. Од особља мисије се, дакле, очекује непристрасност у спровођењу поверених му активности, а његово понашање је „константно посматрано, како од становништва државе у којој је ангажовано, тако и од међуна-

---

7) Више о томе у: Милисављевић, Б., *op.cit.* стр. 35.

родне заједнице, посебно у високоризичним операцијама.⁸⁾ Данас преовлађујуће становиште је да право оружаних сукоба обавезује снаге Уједињених нација, било да оне делују као мировне мисије, или кроз принудне операције. Поред одговорности мировне мисије за поштовање права оружаних сукоба, признаје се и њена одговорност за сваку врсту штете која може настати приликом спровођења операције. Дакле, могући облици одговорности мировних мисија УН су *кривична* и *грађанска* одговорност. У пракси, међутим, уколико постоји основана сумња да је припадник мировне мисије учинио неко кривично дело, у већини случајева би био послат назад у своју државу, где би био подвргнут суђењу према националном праву. Будући изузети из јурисдикције државе у коју су упућени, припадници мировних мисија су, дакле, препуштени евентуалном процесуирању у државама чији су држављани. У случају евентуалне кривичне одговорности припадника мисије нема, дакле, међународне јурисдикције над њима. Таква пракса израз је једне крупне међународно-правне и не мање међународно-моралне аномалије у читавом концепту мировних мисија УН која је већ дала своје, по исте у моралном смислу веома компромитујуће резултате – многа кривична дела почињена од стране њихових припадника због невољности држава из којих су дошли да их процесуирају, остала су све до данас – некажњена.

1. ИЗНУЂЕНА ПРИВИЛЕГОВАНОСТ: МИРОВНЕ МИСИЈЕ ОУН И СТАТУС АМЕРИЧКОГ ОСОБЉА У ЊИМА

Кроз праксу спровођења традиционалних мировних мисија формирано је уверење да је због нужности непристрасног деловања особља али и мисије у целини, потребно искључити сталне чланице Савета безбедности из учешћа у њима. Сама пракса њиховог спровођења, међутим, одвијала се контрарно том уверењу, односно уз веома често бројно присуство особља држава сталних чланица СБ у њима. Са становишта Повеље, оправдање за ту чињеницу налажено је у томе што су исте одговорније за мир и безбедност у свету јер имају привилеговано место у систему Уједињених нација, па у складу с тим и веће обавезе. Када је реч о САД као једној од сталних чланица СБ, свој став о сопственом учешћу у овој

8) Cf. *UN Peacekeeping Training Assistance Teams: Advisor's Guidebook*, United Nations Department of Peacekeeping Operations, New York, 1996., наведено према: Милисављевић, Б., *op.cit.*, стр. 155.

форми међународног мировног посредовања, исте су обелоданиле Председничком наредбом број 25 од 5. маја 1994. године у којој се наводи „да су САД спремне да учествују у операцијама за очување мира или у принудним операцијама само уколико је њихово учешће у њима у складу са америчким националним интересима“⁹⁾. У истој наредби је изражен и став да убудуће неће бити ангажовања војних контингената САД уколико не буде омогућена потпуна команда ове државе над сопственим трупима, чиме се посредно, односно имплицитно одбија могућност будућег ангажовања њених снага у мировним операцијама под командом ОУН. Иста, одлучне су САД, може евентуално добити надлежност контроле спровођења резолуција, уколико долази до њеног садејствовања са НАТО-ом, али никако не и целокупну команду над НАТО снагама. Наредне мировне операције потврдиле су став из поменуте Председничке наредбе, па је ова држава самостално, у коалицији са другим државама или преко НАТО-а, заиста деловала у складу са својим националним интересима, „што је умногоме деградирало улогу Организације УН и дерогирало обавезе које произилазе из Повеље за све чланице“, закључује Бојан Милисављевић.¹⁰⁾ Пристајање УН на овакву позицију САД у систему међународног мировног посредовања, још једном је потврдило исправност Фукујаминог (Фукујама) становишта да је управо ова међународна организација кључни инструмент америчког унилатерализма, који ће се преко ње као и до сада, и у будућности, по свему судећи, „несметано спроводити“¹¹⁾. САД такође, још увек одбијају да своје држављане који су чланови међународних мировних мисија подвргну евентуалној надлежности сталног Међународног кривичног суда, насталог као институционални израз потребе да се над таквим лицима успостави међународна јурисдикција, односно организовани облик међународног суђења.¹²⁾ Јер, речима америчког

9) Cf. Cassese, A., *International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2001, p. 294. Овај амерички спољнополитички манир *The Economist* дефинише као „паралелни унилатерализам - спремност да се поштују међународни стандарди, али само док они одговарају Америци, која је спремна да води политику и ван њихових ограничења.“ Cf. “Working Out the World“, *The Economist*, March 31, 2001, p. 24.

10) Cf. Милисављевић, Б., *op.cit.* стр. 105.

11) Наведено према: Chomsky, N., *Hegemony or Survival: America's Quest for Global Dominance*, Penguin Books, London, 2004, p. 32.

12) Прецизније узев, ИСС је требало „да учини кредибилним становиште да одређене врсте криминалних аката нарушавају универзалне норме, а не партикуларно национално право које одражава стандарде понашања различите од државе до државе.“ Cf. Miller, L. H., *Global Order: Values and Power in International Politics*, Westview Press, Boulder, 1998, p. 210.

сенатора Цона Ешкрофта (Ashcroft), „ако постоји иједна критична компонента суверенитета, онда је то ауторитет да се дефинише злочин и казна. Одузимајући ту фундаменталну моћ појединачним државама и предајући их у руке међународним бирократама, овај суд удара у само срце суверенитета.“¹³⁾ Став који САД имају према ИСС-у најпрегнантније је изражен следећим речима: *”prosecute nationally or risk international prosecution”*. Једино поузданим, односно по националне и државне интересе неризичним се дакле, смаatraју национални судови, то јест пред њима спроведена суђења.¹⁴⁾ А из међународно-етичке визуре посматрано „није праведно да за онога који чува (особље мировних мисија) важе другачији стандарди од оних који важе за оне који су чувани (држављане државе у којој се мировна мисија спроводи)“¹⁵⁾.

Којих се међународно-етичких стандарда претежно америчко особље међународних мировних мисија на подручју *ex*-Југославије придржавало током спровођења овог вида интервенисања у *ex*-југословенску кризу, у делу рада који следи истражићемо на примеру мировне мисије која је деловала на подручју централне републике некадашње заједничке јужнословенске државе.

13) Cf. Wind, Wind, M., „Challenging Sovereignty? The USA and the establishment of the International Criminal Court“, *Ethics and Global Politics*, no. 2/1998, p. 84. И не само да су одбиле да ратификују оснивачки статут овог трибунала, већ су 2001. године, када је требало продужити мандат УН-ове мировне мисије у БиХ, који се обнављао сваке године још од 1996, те је било за очекивати да ће бити продужен и те године, САД предложиле Савету безбедности да се њиховим војницима у том новом мандату обезбеди имунитет од надлежности ИСС-а. Након што је Савет безбедности одбио да удовољи америчким захтевима, САД су запретиле да ће повући своје војнике из свих мировних мисија, укључујући и ону у Босни, а недуго потом су то у егземпларне сврхе и урадиле са три своја војника посматрача у мировној мисији у Источном Тимору. Дванаестог јула 2002. Савет безбедности је усвојио резолуцију 1422 у којој је искористио своја овлашћења из члана 16. Статута, према којима је америчким војницима обезбеђен тражени имунитет. О мерама које су САД у том правцу предузеле на унутрашњеполитичком плану, обезбеђујући њима правну могућност чак и за напад на Холандију у случају да њени држављани доспеју пред ИСС чије седиште је у Хагу (подругљиво: *“The Hague Invasion Act”*) односно о њиховим међународним одјецима упоредити: Marphy, S.D., „Contemporary Practice of the United States Relating to International Law“, *The American Journal of International Law*, Vol. 94, no.2/2000, pp. 348-381. О ставу САД према још једној међународној правосудној институцији, Међународном суду правде у Хагу, више у: Meyer, H. N., *The World Court in Action: Judging Among the Nations*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, 2002.

14) Више о томе у: Nill, D. A., „National Sovereignty: Must it be Sacrificed to the International Criminal Court?“, *Brigham Young University Journal of Public Law*, no. 14/1999, pp. 119-150.

15) Zwanenburg, M., „The Statute for an International Criminal Court and the United States – Peacekeepers under Fire“, *European Journal of International Law*, no.1/1999, p. 142.

2. ОД СЛОВА ДО ДУХА МИРОВНОГ СПОРАЗУМА: МИРОВНА МИСИЈА ОУН У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Мировна мисија у Босни и Херцеговини (УНПРОФОР) започела је свој мандат као традиционална мировна мисија, да би у току спровођења снажно еволуирала у правцу привремене управе над територијом са елементима операције за принудну акцију, укључив и употребу силе. Тако је већ 1994. године процењено да се указала потреба да се у састав УНПРОФОР-а укључе снаге за брзо реаговање, а под командом НАТО-а. Задатак новоформираних снага је обухватао успоставу ембарга на све летове изузев хуманитарних, заштиту особља мировне мисије, заштиту зона сигурности. Такав облик сарадње је затражио тадашњи генерални секретар УН Бутрос Бутрос Гали (Boutros Ghali) од генералног секретара НАТО-а Манфреда Ворнера (Worner), а овај је у име Савеза изразио спремност „да подржи примену резолуција Савета безбедности.“ У том смислу од посебног значаја је била она под бројем 836 којом је Савет безбедности проширио мандат снагама УН, овлаштивши их да предузимају „све неопходне мере, укључујући и ваздушну подршку“ да би се реализовао мандат УНПРОФОР-а и заштитило особље мисије. Овај случај, којим је установљена подела надлежности мировних мисија на одлучивање о миру и одлучивање о безбедности („дупли кључ“) представљао је прво ангажовање НАТО-а у његовој историји ван територије државе-чланице, али и опасан преседан којим се крше неки основни принципи *Повеље*, која утврђује искључиву надлежност Савета безбедности за оба та аспекта мировних мисија УН.¹⁶⁾ По дефинитивном окончању сукоба у овој некадашњој југословенској републици, УНПРОФОР је уступио место снагама за безбедност које су бројале 60 хиљада војника и под командом НАТО-а, а под називом ИФОР, деловале на том подручју до 1997. године. Своју мисију су започеле 16. децембра 1995. године операцијом под називом „Joint Endeavour“ (*Заједничко настојање*). У складу с мировним споразумима које су сукобљене стране постигле у Дејтону 21. новембра 1995. године (Општи оквирни и дванаест додатних споразума – анек-

16) Више о томе у: Račić, O., „Međunarodnopravni osnov zajedničkog delovanja NATO i UN u Bosni – pouke za evropsku bezbednost“, у: Nakarada, R. i Račić, O., *Raspad Jugoslavije - izazov evropskoj bezbednosti*, Institut za evropske studije, Beograd, 1998, str. 69-133.

са)¹⁷⁾, односно њиховим Споразумом о војним аспектима мировног решења, ИФОР је предузео следеће војне задатке: обезбеђивање даљег поштовања прекида ватре; обезбеђивање повлачења снага из договорене зоне прекида ватре и њихово раздвајање; обезбеђивање сакупљања тешког наоружања у војне објекте и касарне, те демобилизација преосталих снага; стварање услова за безбедан повратак становништва, контрола ваздушног простора изнад БиХ.¹⁸⁾ Чланом XII Споразума о војним аспектима мировног решења утврђено је да ће командант ИФОР-а бити коначни ауторитет за његово тумачење. Уз то је чланом VI ставом 4. Споразума било предвиђено да се будућим упутствима Северноатлантског савета (НАС) могу установити допунске дужности и надлежности ИФОР-а у спровођењу овог споразума, што је омогућило даље проширивање надлежности ИФОР-а и без пристанка, односно консултација страна уговорница. Током 1997. године ИФОР је замењен стабилизационим снагама по имену СФОР, које су бројале близу 31 000 војника распоређених на подручју БиХ, такође под командом НАТО-а. Тако је НАТО од ограничене улоге подршке снагама за одржавање мира УН у току унутрашњег сукоба „преузео улогу потпуне контроле сложених мировних операција, у које укључује снаге бројних партнера, као и других земаља које нису чланице НАТО-а, већ углавном делују у оквиру Партнерства за мир“¹⁹⁾.

Пошто је мандат ИФОР-а а потом и СФОР-а у Босни и Херцеговини сматран специфичном мировном мисијом УН „правила учествовања у спору за СФОР су била иста као за ИФОР, што зна-

17) *Споразум* је, примећује Радмила Накарада, потврдио апсолутну доминацију САД - од припреме и постизања *Споразума* до његове имплементације, броја њихових војника у ИФОР-у, командних позиција, политичких ресурса које држе. „Учешће УН сведено је на хуманитарну димензију, а што се ОЕБС-а тиче, он је посредством мера поверења укључен у мировни процес (надгледање избора у Босни) али је на челу и те мисије Американац.“ *Cf.* Nakarada, R., „Raspad Jugoslavije i novi bezbednosni lik Evrope“, у: Nakarada, R. i Račić, O., *Raspad Jugoslavije - Izazov evropskoj bezbednosti*, Institut za evropske studije, Beograd, 1998, str. 38. Упоредити такође и: Chandler, D., *Empire in Denial: The Politics of State Building*, Pluto Press, London, 2006, p. 28. Од подређене и секундарне, каква је била пре 2000. године, улога Европске уније у збивањима у Босни и Херцеговини је након те године бивала све израженија, да би, примећује Чендлер, без икакве формалне консултације са њеним становништвом, Дејтонски споразум, односно његова имплементација, временом постајала подређена захтевима за чланством БиХ у Европској унији. *Cf.* Chandler, *op. cit.*, pp. 135-6.

18) *Cf.* *NATO Handbook*, NATO Office of Information and Press, 2001: 200. Целокупан дејтонски преговарачки процес, уочава Дејвид Чендлер, био је заснован на арбитражној и *ad hoc* употреби међународне моћи како би се успоставио јединствен режим постконфликтне спољашње регулације, без сличног претходног историјског преседана. *Cf.* Chandler, D., *op. cit.*, p. 129.

19) *Cf.* Chandler, D., *op. cit.* p. 112.

чи да им је била допуштена снажна употреба силе уколико је она била потребна за обављање мисије и за личну заштиту.²⁰⁾ То овлашћење припадници ових мировних мисија су често и експлоатисали, притом углавном чинећи груба прекорачења мандата повереног им од стране УН. Тако су британски командоси у саставу СФОРА-а 10 јула 1977. године извршили препад на Симу Дрљачу, против којег је тужилац МКТБЈ био подигао тајну оптужницу. Том приликом било је употребљено чак пет борбених хеликоптера и неколико оклопних транспортера. С обзиром да је, према саопштењу команде НАТО-а у Сарајеву, оптужени Дрљача наводно отворио ватру на припаднике СФОР-а када су му пришли с намером да га лише слободе, британски командоси су га убили „у самоодбрани“. Како је, пак, „по казивању његовог сина и шурака, који су се затекли на месту препада, Симо Дрљача убијен с леђа, никада неће бити отклоњена сумња да је нужна одбрана *прекорачена*, ако већ није посредни смисљено убиство“, сматра Коста Чавошки.²¹⁾ Након тога су британски командоси уместо убијеног Дрљаче, ухапсили његовог седамнаестогодишњег сина Синишу и шурака Шпиру Милановића и одвели их у Хаг, починивши тиме озбиљно кривично дело киднаповања.

Друго тешко кривично дело које су мисионари мира у Босни и Херцеговини починили било је киднаповање браће Мирослава и Милана Вучковића 22. јуна 1998. у Приједору. Исти су били ухапшени, претучени и тешко злостављани зато што су припадници СФОР-а у њима препознали хашке оптуженике, близанце Ненада и Предрага Бановића. Злосрећне људе припадници СФОР-а потом су зверски тукли, све док ови нису потписали изнуђено признање да су Ненад и Предраг Бановић. Тако су мировњаци УН извршили хапшење и злостављање недужних лица, починивши притом три тешка кривична дела: 1) лишавање слободе без икаквог правног основа; 2) наношење тешких телесних повреда и психичких траума премлаћивањем и злостављањем и 3) изнуђивање лажног признања.

Још тежи злочин припадници СФОР-а су починили 9. јануара 1999. године на подручју општине Србиње када су убили Драгана Гаговића, тајно оптуженог пред Хашким судом, у тренутку када је

---

20) Cf. *NATO Handbook*, NATO Office of Information and Press, 2001, p. 117.

21) Cf. Чавошки, К., *Од слова до духа Дејтона*, Српско ослобођење, Српско Сарајево, 1999, стр. 45.

својим комбијем превозио децу коју је тренирао. „Како је Гаговић убијен у колима рафалном паљбом из аутоматског оружја (на аутомобилу пронађено 16 рупа од испалених метака, прим. М.Р.), деца коју је превозио доживела су тешке трауме, са вероватним последицама до краја живота²²⁾.

Најзад, у време агресије НАТО-а на СРЈ, 3 априла 1999. године припадници СФОР-а минирали су део пруге Београд-Бар у селу Штрпци и том приликом убили железничког радника Видоја Томића.

Међународна правда ни у једном од наведених случајева несумњивих и тешких кривичних дела није добила задовољење, односно ниједан од њихових починилаца никада није кривично процесуиран пред националним судом државе која га је упутила у мировну мисију, нити су њихови поступци до данас правно или морално разматрани пред било којом инстанцом међународне јавности.

Уз све наведено, мировњаци УН су учестало упадали у команде јединица Војске Републике Српске и том приликом пленили документа, наоружање и другу имовину. Тако су 27. и 28. фебруара 1997. године снаге СФОР-а са истражитељима Хашког суда упале у команду Првог корпуса, заплениле и однеле већи број докумената. Годину дана касније, 2. и 3. марта 1998. године, припадници СФОР-а су насилно извршили контролу помоћног командног места у Црној Реци у потрази за документацијом Главног штаба Војске Републике Српске „и том приликом запленили податке о свим фреквенцијама радио уређаја²³⁾. Неколико месеци доцније, уочи објављивања арбитражне одлуке о линији разграничења у подручју Брчког, СФОР је одузео сву имовину и наоружање 311 пешадијске бригаде у Брчком и наложио њено расформирање. Слични подухвати насилне контроле и заплене извршени су током првог квартала 1999. године у још десетак јединица, команди и база Војске Републике Српске.

---

22) *Cf.* Чавошки, К., *op.cit.*, стр. 45. Дечије торбе са спортском опремом притом су изрешетане мецима, а једној од девојчица меци су прошли кроз одећу и окрзнули јој руку. Након почињеног убиства, припадници СФОР-а су децу потрпали у свој аутомобил и одвели их у оближњу базу, где су их више часова испитивали и све време држали на нишану. Више о томе у: Komlenović, U., „Afera Gagović: likvidacija pod maskama“, *Vreme*, br. 430/1999, str. 12-15.

23) *Cf.* Чавошки, К., *op.cit.* стр. 46.

2.1. Високи представник ОУН као актер међународног мисионарства у БиХ

Ни припадници цивилног дела мировне мисије УН у Босни нису заостајали за својим војним парњацима у грубим прекорачењима у Дејтону им додељених овлашћења. Иако је искључива улога Високог представника, именованог на основу Члана I став 2. Споразума о цивилном спровођењу мировног решења, била да „олакшава властите напоре страна уговорница (*„facilitate the Parties' own efforts“*), „покреће и, по потреби, координира активности“ (*„mobilize and, as appropriate, coordinate the activities“*) његово деловање на терену је увелико надилазило домен поверених му активности. Први крупнији случај у којем је дошло до битне ревизије Дејтонских споразума њиховим потоњим „креативним“ тумачењем, подржаним надмоћном силом, било је потискивање Радована Карацића из јавног живота. Правно упориште за тај акт нађено је у члану IX наметнутог Устава Босне и Херцеговине, којим се утврђује да ниједно лице које је под оптужбом МКТБЈ, а које се није одазвало позиву тог Суда „не може да буде кандидовано, нити може да има било какву именовану, изборну или другу јавну функцију (*„public office“*) на територији Босне и Херцеговине.“ Ова одредба је, иначе, противна начелу *апсолутне слободе кандидовања*, установљеном чланом 7. тачком 5. Документа са Другог састанка о људској димензији Конференције о европској безбедности и сарадњи у Копенхагену 1990. године, која налаже „поштовање права грађана да се, *без дискриминисања*, кандидују за политички или јавни положај, лично или као представници политичких странака или организација“²⁴⁾. И поред тога, страни чиновници у БиХ су похитали да једну такву одредбу примене у случају политички неподобног високог званичника Републике Српске. Тако су већ на скупу у Лиону (Lyon Summit), одржаном крајем јуна 1996. године стране учеснице закључиле: “Присуство на јавном положају (*„public office“*) оптужених ратних злочинаца (Р. Карацић је у том тренутку био само за ратне злочине *оптужено*, а не и осуђено лице, М. Р.), представља очигледну повреду Мировног споразума. Инси-

24) Наведено према: Чавошки, К., *op.cit.*, стр. 14.

стирамо да господин Караџић одмах и за стално напусти све јавне положаје и не учествује у доношењу државних одлука²⁵⁾.

И изборна материја је била домен крупних и Дејтонским споразумима непредвиђених интервенција Високог представника у БиХ. Након самовласног продужења мандата ОЕБС-а, његове Мисије и Привремене изборне комисије²⁶⁾, уочи општинских избора септембра 1997. године извршена је битна промена изборних правила утврђених дејтонским Споразумом о изборима. Једна од најкрупнијих међу њима била је укидање могућности гласања у месту по властитом избору. Смисао те забране је био да се у првом реду српске избеглице у СРЈ принуде да, уколико уопште желе, гласају у местима у којима су пребивали пре почетка оружаних борби у БиХ, а која су након њих припала муслиманско-хрватској федерацији. „То је био смишљен начин да се гласови српских избеглица безнадежно распу без икаквог учинка, а да се гласовима муслиманских избеглица, нарочито оних у иностранству, освоји власт у Сребреници и Брчком и битно смањи број српских одборника и посланичких мандата и тиме онемогући образовање чврсте и постојане већине у Народној скупштини Републике Српске и у скупштинама српских општина“, примећује Коста Чавошки.²⁷⁾

Поред привремене изборне комисије ОЕБС-а, надлежне за спровођење свих избора, Споразумом о изборима установљена је и Изборна апелациона поткомисија са овлашћењем да решава изборне жалбе и изриче казне. Тако је, према члану 4.20б Споразума, у случају да дође „до кршења начела успостављених у Општем оквирном споразуму за мир у Босни и Херцеговини или одредаба Правила и прописа Привремене изборне комисије, Изборна апелациона комисија овлашћена да:

- 1) забрани политичкој странци или коалицији да се кандидује на изборима;

25) Наведено према: Чавошки, К., *op. cit.*, стр. 14. И трећег по реду председника РС, Николу Поплашена тадашњи Високи представник у БиХ је марта 1999. године уклонио с положаја „у намери да заштити положај председника Републике Српске као установе и легитимне интересе народа Републике Српске.“ Тако је, примећује Коста Чавошки, „испало да Вестендорп, кога нико у Босни није бирао, штити народ Републике Српске од његовог председника, кога је сам тај народ изабрао“ (*op. cit.*, стр. 82).

26) ОЕБС је позван да образује ову комисију уочи првих постратних избора у БиХ, одржаних септембра 1996. године и иста је имала строго ограничен мандат да надзире спровођење избора, утврђује правила за уписивање бирача и обезбеђује поштовање изборних правила утврђених у Дејтону.

27) *Cf.* Чавошки, К., *op. cit.*, стр. 15.

- 2) опозове потврду политичке странке или коалиције која је већ уписана на гласачком листићу; и
- 3) скине име кандидата са кандидатске листе или име независног кандидата са гласачког листића и забрани следећем кандидату са листе да замени скинутог кандидата.²⁸⁾

Поред забране кандидовања *без икаквог временског ограничења*, чланом 4.20е и 4.20ф Споразума уведена је у цивилизованом свету непозната казна одузимања на изборима већ добијеног мандата „из оправданих разлога“, а да уопште није утврђено у чему се ти „оправдани разлози“ састоје. Па и више од тога – када се неком лицу одузме мандат добијен на изборима или га Високи представник уклони са положаја, то лице се више не може кандидовати ни на једним изборима *без икаквог временског ограничења ове забране*. (члан 7.10).

Састављачима ових правила ни то није било довољно, примећује Коста Чавошки, већ су Привремену изборну комисију овластили да поједине кандидате проглашава *неподобнима*, а да уопште није дужна да наведе разлоге због којих то чини и пружи оштећеном лицу могућност *судске заштите* његовог ускраћеног права. „Нема никакве сумње да су прописивањем оваквих изборних правила страни господари у Босни узурпирали улогу законодавца не само у материји избора, него и у области политичког удруживања и грађанских и политичких права“, закључује Чавошки.²⁹⁾ Најзад, нису одолели да изреком покажу да су и уставотворци. Наиме, у члану 9.94 Споразума о изборима стоји:

„Да би се политичким странкама, коалицијама и независним кандидатима обезбедио једнак приступ електронским медијима за време изборне кампање, статут за јавне услуге емисионих мрежа који се односи на Српску радио телевизију (*СРТ*) и који је одобрила влада Републике Српске 8. априла 1998. године, имаће предност над свим постојећим законима Ентитета, који регулишу *СРТ* у случајевима где постојећи Закон није у складу са Статутом“.

Овом нејасно сроченом одредбом, разјашњава Чавошки, ставља се у ствари до знања „да је статут који су странци прописали, а влада Републике Српске накнадно одобрила, више правне снаге од

28) Наведено према: *Ibid*, стр. 23.

29) *Cf.* Чавошки, К., *op. cit.* стр. 15.

закона Републике Српске. А онај ко *подзаконским актом* може да дерогира сам закон тај је истински уставотворац³⁰⁾.

И област масовног комуницирања у Босни и Херцеговини била је домен опсежног, Дејтонским споразумима непредвиђеног интервенисања Високог представника. Тако је већ на лондонској Конференцији за примену мира, одржаној крајем 1996. године, демонстрирана намера да се у потпуности овлада јавним гласилима ове ратом разорене државе, како би се обезбедила „њихова независност и непристрасност“. За почетак је наглашено да сви закони и прописи који уређују рад медија треба да буду “у потпуном складу са одговарајућим међународним споразумима и уважавањем права на слободу изражавања, а да се не примењују на начин који дискриминише“. У том смислу, Конференција „поздравља ојачану улогу уреда Високог представника у координирању помоћи независним медијима.“³¹⁾

Управни одбор Конференције за примену мира одржане у Синтри наредне године отишао је неколико крупних корака даље у проширивању надлежности цивилног дела мировне мисије у Босни у области регулисања деловања медија у овој некадашњој југословенској републици. Тако је Управни одбор конференције „прогласио да Високи представник има право да забрани или суспендује било коју медијску мрежу или програм чија је творевина у постојаној и бучној супротности било слову или духу Мировног споразума.“ Тадашњи Високи представник у Босни Карлос Вестендорп (Westendorp) није оклевао да то своје ново овлашћење одмах и употреби, па је од краја августа до 18. децембра 1997. оклопним јединицама СФОР-а заузео све српске телевизијске предајнике и тако онемогућио рад Српској радио-телевизији „због емитовања строго контролисаних и хушкачких прилога.“³²⁾ Министри спољних послова земаља чланица Контактне групе поздравили су ове његове потезе изјавом да „препоручују појачавајуће оштре мере против

30) *Ibid*, стр. 15.

31) *Cf.* Peace Implementation Conference. Bosnia and Herzegovina 1997: Marking Peace Work, London, Lancaster House, 4-5 December 1996., наведено према: Чавошки, К. *op.cit.*, стр. 27. И неколико наредних навода из извештаја или декларација међународних конференција за примену мира у Босни и Херцеговини биће учињено према овом извору.

32) *Cf. Наша Борба*, 6. август 1997. године. Трансформација улоге међународних надзорника над Босном и Херцеговином није, уочава Дејвид Чендлер, произилазила из покушаја да се у процес доношења политичких одлука укључи и ангажује њено становништво, већ из праксе која је настојала да очува привид деловања кроз институције Босне и Херцеговине пре него против њих и тиме покуша да прикрије директно и брутално практиковање спољашње силе. *Cf.* Chandler, D., *op.cit.*, стр. 135.

оних који ометају напредак у примени Дејтонских споразума и Декларације из Синтре.“ Истовремено су „осудили непрестано коришћење медија за пропагирање с предумишљајем дезинформација и запаљивих порука које подривају подршку мировном споразуму.“ Стога су „као Контактна група снажно подржали делатност Високог представника у овој области и изнова потврдили његово право да забрањује или суспендује било коју медијску мрежу или програм чије су творевине у постојаној и бучној супротности било слову или духу мировног споразума, како је то утврђено Декларацијом из Синтре“³³⁾. Охрабрен подршком, Вестендорп је наредне године испоставио захтев да се промени управа Српске радио-телевизије, како би се на њеном челу нашао управник којег би он поставио, а да се потом изврши „чистка“ међу новинарима како би на тој дужности остали само они које он процени као подобне за обављање тог одговорног посла. Сви ови потези су образлагани изнуђеном потребом саображавања рада непокорних српских новинара највишим европским демократским стандардима медијског пословања.

Ни деловање јавних гласила на подручју Федерације БиХ није остало поштеђено крупних интервенција УН-овог изасланства у западнобалканској „Југославији у малом“. Тако се Конференција за примену мира одржана децембра 1998. године у Мадриду заложила за „устпостављање интегрисане телевизијске мреже Федерације која ће у потпуности дати политичка права свим заједницама и бити подржавана транспарентним финансирањем“, с тим да „Високи представник постави међународног надзорника који ће надгледати успостављање ове мреже“. На делу је, заправо, било настојање да се осујети деловање Хрватске радио-телевизије на територији Босне и Херцеговине како би Хрвати и муслимани имали *јединствену* федералну телевизију, којом би, како је то већ учињено са непоћудном Српском радио-телевизијом, управљао Вестендорпов надзорник. Са конференције је још једном упућено упозорење „потписницима мировног споразума да Високи представник задржава власт да забрани или суспендује било које јавно гласило које угрожава примену мировног споразума.“ Притом се, закључује Коста Чавошки, изнова подразумева да Вестендорп неће унапред прописивати правила и мерила којима босанска јавна гласила треба да се саобразе, која би и њега самог обавезивала,

33) *Cf.* Чавошки, К., *op. cit.*, стр. 28.

„него ће *post festum* и по властитом нахођењу сам утврђивати повреду правила, која нису ни прописана ни објављена, и изрицати забране или суспензије сходно властитој процени политичке целисходности“³⁴⁾. А са Конференције за примену мира одржане у Бону 10. децембра 1997. године упозорено је „да ће финансијска помоћ плуралистичким и независним медијима у Босни и Херцеговини зависити од строгог саображавања стандардима Независне комисије за медијске стандарде и дозволе (IMSLC)“ формиране на тој конференцији.

Иако није био предмет ниједног дејтонског споразума, и школски односно образовни подсистем босанскохерцеговачког друштва је био домен међународног цивилног мисионарства у овој постконфликтној западнобалканској држави у настајању. Тако, у закључцима Конференције за примену мира одржане у Бону децембра 1997. године, земље учеснице наглашавају „да образовање мора да унапређује разумевање и помирење између етничких, верских и културних група у Босни и Херцеговини, иако признају право родитеља да бирају природу образовања које њихова деца стичу. Земље учеснице са забринутошћу примећују да образовна политика и програми нису саображени овим основним начелима. Земље учеснице захтевају од надлежних власти да раде заједно зарад обезбеђења да се сва лица образују у складу са својим потребама и на начин који такође доприноси трпељивости и стабилности унутар мултиетничке Босне и Херцеговине и да без одлагања развију образовне програме у складу са овим начелима.“

Закључци министарског састанка Управног одбора Савета за примену мира одржаног у Луксембургу 9. јуна 1998. године, били су у том погледу још недвосмисленији и дециднији. У њима се налаже преиспитивање уџбеника „који се користе у јавним школама да би се из њих пре почетка нове школске године избацио нападни материјал („*offensive material*“). Напори за реформу школских програма у оба ентитета треба да се наставе уз помоћ одговарајућих организација, укључујући UNESCO и Савет Европе. Посебни напори треба да буду учињени зарад развијања заједничког програма за предавање скорашње историје Босне и Херцеговине, који подстиче помирење и даље не разбуктава етничке напетости.“

У закључцима наредне, бонске конференције за примену мира уочава се супротност између *права* родитеља да бирају природу

34) Cf. Чавошки, К., *op.cit.*, стр. 31.

ду образовања које њихова деца стичу и *политичке потребе* да то образовање подстиче етничко и верско разумевање и помирење у Босни, да би на следећој, Конференцији за примену мира у Мадриду од 16. децембра 1998. године, право на избор образовања било у потпуности игнорисано, како би се дала апсолутна предност његовој политичкој сврси – потреби да оно подстиче етничку, верску и културну интеграцију и помирење и тиме поспешује повратак избеглица. Том приликом земље учеснице изразиле су уверење „да је систем образовања који уважава права све деце и унапређује трпеливост и помирење, суштински састојак стабилне мултиетничке Босне и Херцеговине, и од животне важности за повратак избеглица. Јавни школски систем у којем ће деца Босне и Херцеговине моћи да стичу образовање ослобођено предрасуда, насиља и дискриминације, охрабриће повратак мањинских породица са децом школског узраста. Школе, учитељи, школски програми и уџбеници морају да подстичу интеграцију и уважавање за све људе у Босни и Херцеговини. Земље учеснице захтевају од босанскоерцеговачких власти да убрзају напоре да се из школских програма уклоне предрасуде и развије језгро школског програма које ће омогућити деци сваке заједнице да цене све културе Босне и Херцеговине.“ У том смислу, Конференција препоручује развијање „језгра школског програма“ („*core curriculum*“), који би био обавезујући за све народе БиХ.³⁵⁾

И остали друштвени и државни подсистеми ове, на рушевинама СФРЈ настале државе – њено судство, полиција, војне снаге – били су поље интензивног и самовласног деловања снага међународног мировног посредовања. Тако је на Конференцији за примену мира одржаној у Мадриду 19. децембра 1998. године, односно у њеној Декларацији, претходно најављено „реструктурисање“ („*restructure*“) босанскоерцеговачке полиције, протумачено као „образовање мултиетничких професионалних полицијских снага“, „устпостављање заједничке безбедносне полиције“ и „образовање пограничне службе Босне и Херцеговине на државном нивоу са одговарајућим правним основом за контролу земаљских граница“ У анексу Декларације, насловљеном са „Програм примене мира“,

35) „Бољи познаваоци прилика у бившој, другој Југославији присећају се да су то управо она 'заједничка језгра' која је покушао да уведе у наставне програме свих република тадашњи министар образовања Стипе Шувар. (...) Сада оно што није успело у другој Југославији и због чега се она распала, треба изнова покушати у Босни и Херцеговини.“ Cf. Чавошки, К., *op.cit.*, стр. 41.

прецизира се да „изградња професионалних мултиетничких снага у Босни“ подразумева „увођење мањинског полицијског представништва“, у првом реду у Републици Српској, што би *de facto* значило да на њеној територији, поред већинске српске, постоји и мањинска муслиманска полиција. У те сврхе, поред већ постојеће Више школе унутрашњих послова у Бања Луци, требало је до краја марта 1999. године у овом босанскохерцеговачком ентитету основати још једну полицијску академију. Њен првенствени задатак требало је да буде „регрутовање, обучавање и интегрисање мањина“ у састав редовних полицијских снага.

Са истоветним политичким циљем приступало се и реформи босанскохерцеговачког судства. Тако је на мадридској Конференцији за примену мира предложен „свеобухватни стратегијски план судске реформе“ који, између осталог, обухвата:

- доношење до 31. јуна 1999. године законодавства којим треба да се постигне независно и непристрасно судство, усредсређивањем на именовања судија и тужилаца, одговарајуће плате и објективна мерила за именовање судија и тужилаца, усклађена са мерилима европске демократске праксе, и унапређење мултиетничког судства широм Босне и Херцеговине“;
- јачање улоге ентитетских тужилаца и њихово деполитизовање;
- јачање Уставног суда Босне и Херцеговине“;
- непосредно уклањање двојног судског система у Кантону Херцеговина – Неретва путем пуне примене закона о успостављању интегрисаног судства у овом Кантону, укључујући и град Мостар.“

Мадридска Конференција за примену мира, као и неколико претходних, темељно је разматрала и дотадашњу „забрињавајућу“ трипартитну, односно тронационалну структуру војних снага Босне и Херцеговине. Тако се у, на њој усвојеној Декларацији, земље учеснице обавезују да „потхрањују јачање заједничких војних институција“ и оснаже „државну (босанско-херцегвачку) димензију одбране“, да би се у анексу Декларације упозорило како треба „учинити све што је могуће зарад свођења на најмању меру нестабилности која је инхерентна постојању двеју – у пракси трију – армија у једној земљи.“ Уз то се наглашава да Стални комитет за војне послове, као кључни чинилац „државне димензије одбране“ треба да буде ојачан. Најзад, изражава се забринутост због увећа-

вајућих разлика у доктрини и обуци између војних снага ентитета, и упућује захтев „да се у 1999. години развију планови за обуку и програм развоја заједнички за све армијске снаге Босне и Херцеговине.“

*
*   *
*

Наведеним и анализираним, супстанцијално-идентитетским, као и низом других, на симболички идентитет новонастајуће босанско-херцеговачке државе усмерених мера (предлог њене химне, грба и заставе, јединственог међународног позивног броја, личних и путних исправа, регистарских таблица за моторна возила...) међународни мисионари мира низ година уназад настоје да на рушевинама „велике“ Југославије изграде њену, овога пута за живот способну („viable“) и уједињену („united“) државну реплику коју, као такву, не жели више од половине њеног становништва, односно два од три конститутивна народа.³⁶⁾ А зашто се на опстанку ње и као такве инсистира, разјашњава, између осталих, и један амерички конгресмен на hearing-у у Хелсиншкој комисији Конгреса 2. априла 2009. године: „(...) ради се о великом геостратешком питању успостављања нових односа са исламским светом и ово је кључно подручје за то. Ако поново доживимо неуспех у осигуравању истинске домовине европске исламске заједнице, сматрам да би то имало конотације на широј глобалној скали, што нам не би било од помоћи у многим другим регионима.“³⁷⁾

Тако је заговарајући афирмацију *духа* уместо *слова* Дејтона, међународна заједница вршила темељну ревизију уместо доследне имплементације његових споразума, а мировна мисија УН у том прегнућу одиграла улогу кључног и незаобилазног агенса.

Као таква, својим деловањем на подручју Босне и Херцеговине она је пре била у функцији разрешавања кризе у корист једног ње-

36) Десет година неформалног старатељства, или поделеног суверенитета унутар оквира установљеног Дејтонским споразумом, учиниле су, рекло би се, мало шта на изградњи капацитета босанске државе и на њеној легитимизацији у очима њеног становништва, закључује Дејвид Чендлер (Chandler). Cf. Chandler, D., *op.cit.*, p. 142.

37) „Није случајно – наставља исти – када ослушнемо пропаганду Al-Qaeda, да се скупа с Јерусалимом спомиње и Босна и Херцеговина. (...) Ако се побринемо за овај проблем, нарочито под лидерством Сједињених Држава, то ће послати поруку исламском свету да ми нисмо предатори ислама, већ да смо спремни трошити наш новац и ризикувати животе својих војника како би муслимани од тога имали користи. Сматрам да је то *из-нимно* важно.“ Cf. <http://www.helsinki.org.rs/serbian/doc/hearing%20u%20helsinki%20komisiji.doc.>, kurziv M.R.

ног, на интересима кључног актера актуалних међународних односа кооперирајућег, те стога од самог почетка фаворизованог актера, него у служби њеног доследног и трајног пацификовања.³⁸⁾ Ка том циљу јасно усмерена, међународна мировна мисија у БиХ је нарушила један од кључних међународноетичких принципа мировног посредовања као таквог – непристрасност, односно неутралност према свим сукобљеним странама, а уместо минимализовања могућности њиховог поновног конфронтирања у ближој или даљој будућности, обезбедила му сигурне и снажне претпоставке.³⁹⁾

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамов, С. и Крећа, М., *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд, 2002.
- Bildt, C., *Peace Journey: The Struggle for Peace in Bosnia*, Weidenfeld and Nicolson, London, 1998.
- Cassese, A., *International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2001.
- Chandler, D., *Empire in Denial: The Politics of State Building*, Pluto Press, London, 2006.
- Chomsky, N., *Hegemony or Survival: America's Quest for Global Dominance*, Penguin Books, London, 2004.
- Чавошки, К., *Од слова до духа Дејтона*, Српско ослобођење, Српско Сарајево, 1999.
- Gray, C., *The Use of Force and the International Legal Order*, Oxford University Press, Oxford, 2000.
- Komlenović, U., „Afera Gagović: likvidacija pod maskama“, *Vreme*, br. 430/1999, str. 12-15.

38) Смисао бројних анекса Дејтонског споразума био је, упозорава Дејвид Чендлер, садржан управо у томе - изградњи босанско-херцеговачке државе, односно „реконструкцији њеног друштва“ (К.Билт), уместо окончавања непријатељстава, што је била традиционална улога мировних споразума као таквих. *Cf.* Chandler, D., *op. cit.*, p. 130. При том, подсећа Карл Билт (Bildt), нико није сматрао мудрим да се усвајање устава БиХ подвргне било којој врсти парламентарне или неке друге, њој сличне процедуре. “То је требало да буде устав наметнут међународним декретом.“ *Cf.* Bildt, C., *Peace Journey: The Struggle for Peace in Bosnia*, Weidenfeld and Nicolson, London, 1998, p. 139.

39) У прилог том становишту говоре сва релевантна истраживања босанско-херцеговачког јавног мњења према којима натполовична већина испитаника стање актуалних међунационалних односа оцењује као веома лоше, а на исти начин вреднује и ефекте „постдејтонског“ заједничког живота. Упоредити, рецимо, Костић Н., „Социјалнопсихолошки фактори општег става о стању актуалних међунационалних односа у БиХ“, *Зборник радова Филозофског факултета у Источном Сарајеву*, бр. 11/2009, стр. 347-373.

- Костић Н., „Социјалнопсихолошки фактори општег става о стању актуалних међунационалних односа у БиХ“, *Зборник радова Филозофског факултета у Источном Сарајеву*, бр. 11/2009, стр. 347-373.
- Mackinlay, J., *A Guide to Peace Support Operation*, Institute for International Studies, Providence, 1996.
- Marphy, S.D., „Contemporary Practice of the United States Relating to International Law“, *The American Journal of International Law*, vol. 94, no. 2/2000, pp. 348-381.
- Meyer, H. N., *The World Court in Action: Judging Among the Nations*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, 2002.
- Милисављевић, Б., *Нове мировне мисије Организације уједињених нација*, Службени гласник, Београд, 2007.
- Miller, L. H., *Global Order: Values and Power in International Politics*, Westview Press, Boulder, 1998.
- Nakarada, R., „Распад Југославије и нови безбедосни лик Европе“, у: Nakarada, R. i Račić, O., *Распад Југославије - Изазов европској безбедности*, Институт за европске студије, Београд, 1998.
- Nill, D. A., „National Sovereignty: Must it be Sacrificed to the International Criminal Court?“, *Brigham Young University Journal of Public Law*, no. 14/1999, pp. 119-150.
- Račić, O., „Међународноправни основ заједничког деловања НАТО и УН у Босни – поуке за европску безбедност“, у: Nakarada, R. i Račić, O., *Распад Југославије - изазов европској безбедности*, Институт за европске студије, Београд, 1998.
- Solana, H., „Улога НАТО у Босни“, *Међународна политика*, бр. 1043/1996.
- Wind, M., „Challenging Sovereignty? The USA and the establishment of the International Criminal Court“, *Ethics and Global Politics*, no. 2/1998, pp. 83-101.
- Working Out the World, *The Economist*, March 31/2001, p. 3.
- Zwanenburg, M., „The Statute for an International Criminal Court and the United States – Peacekeepers under Fire“, *European Journal of International Law*, no.1/1999, pp.124-143.

Mirjana Radojicic

UN PEACEKEEPING MISSIONS IN THE REGIONS
OF EX-YUGOSLAVIA AND THE PROBLEM
OF IMPARTIALITY OF THE INTERNATIONAL
PEACE MEDIATION:
THE CASE STUDY OF PEACEKEEPING MISSION
IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Resume

In her paper the author takes as a theme the activity of the UN international peacekeeping missions in the regions of ex-Yugoslavia from the beginning of the nineties in the past century until now. She starts from the viewpoint that their international-ethical sense contained in maintenance and promotion of peace, i.e. reducing the possibility of renewing the conflicts which preceded their establishment. The adherence of the international peace mediation to that principle is examined by the author on the example of the engagement of peacekeeping missions in the regions of the former Yugoslav republic of Bosnia and Herzegovina. Relying on a thorough analysis of their characteristics, she concludes that by advocating the affirmation of the spirit instead of the letter of Dayton, the international community led by USA, made thorough revision instead of consistent implementation of Dayton agreements, while the UN Peace Mission in that endeavour played the role of key and unavoidable agent. As such, by its activity on the territory of Bosnia and Herzegovina, the Mission was, the author believes, rather in the function of solving the crisis in favour of one of its parties preferred from the beginning, than in the service of its consistent and permanent pacification, by which it disrupted one of the key international-ethical principles of peace mediation as such – impartiality, i.e. neutrality in relation to all confronted parties, and instead of minimalising the possibility of their repeated confrontation, created strong preconditions for it.

Key words: UN peacekeeping missions, disintegration/break-up of Yugoslavia, Dayton Agreement, Bosnia and Herzegovina, Republic of Srpska.